

експлуатації транспорту. В результаті вивчення теорії і практики, емпіричних матеріалів, узагальнення слідчої і судової практики застосування кримінального законодавства, В.А. Мисливим було запропоновано ряд нових концептуальних у теоретичному та прикладному аспектах для юридичної практики положень і висновків.

У проведених дослідженнях було створено підґрунтя для вдосконалення кримінального законодавства України щодо злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту на базі узагальнення та аналізу в національного законодавства щодо кримінально-правової охорони суспільних відносин у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Осадчий В.І. Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту: Монографія. –К.: Видавництво Європейського університету, 2011. –С. 4.

2. Куринов Б.А. Уголовная ответственность за транспортные преступления по советскому уголовному праву. Автореферат дисс. на соиск. уч. ст. доктора юрид. наук. –М., 1965. –С.7.

3. Мисливий В.А. Злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту (кримінально-правове та кримінологічне дослідження) доктора юридичних наук Київ–2005.

Рубан К.П.,

старший викладач Навчального центру підготовки працівників органів внутрішніх справ УМВС України в Херсонській області, кандидат юридичних наук

СПЕЦІАЛЬНО-КРИМІНОЛОГІЧНІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ІНДИВІДУАЛЬНА ПРОФІЛАКТИКА СЛУЖБОВИХ ЗЛОЧИНІВ

Службова злочинність стає об'єктивним явищем в умовах відсутності дієвого контролю, поширення корупції та правового нігілізму, ці злочини вчиняються з середини системи державних

органів. Суб'єктами є ті, хто наділений повноваженнями щодо забезпечення, зокрема, виявлення, відвернення, припинення та розкриття злочинів, однак використовує такі повноваження у своїх інтересах. У зв'язку з цим розробка заходів з протидії службовій злочинності, насамперед з метою усунення її корінних причин, і реалізація таких заходів у контексті забезпечення розвитку країни в цілому, стають нагальною необхідністю.

Особливу актуальність обраної теми визначають події пов'язані із політико-правовою ситуацією, яка склалася в Україні внаслідок громадсько-політичних акцій населення у період з листопада 2013 року і тривають наразі. Оскільки ці дії безпосередньо стосуються діяльності службових осіб від високопосадовців до представників влади у правоохоронних органах (працівників прокуратури, міліції).

Метою роботи є дослідження концептуальних засад здійснення спеціально-кримінологічних заходів запобігання та індивідуальної профілактики злочинів, які вчиняються службовими особами. Вказана мета визначає вирішення таких завдань, як: аналіз об'єктів профілактичних заходів; розгляд компетенції уповноважених суб'єктів профілактики; визначення змістовного наповнення та особливостей методів та форм спеціально-кримінологічного запобігання та індивідуальної профілактики службових злочинів.

Обрана тема пов'язана із низкою нормативно-правових актів та певних державних програм, зокрема Указом Президента України від 18.02.2002 № 143/2002 «Про заходи щодо дальшого зміцнення правопорядку, охорони прав і свобод громадян»; Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 № 1209-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року» тощо.

Слід зазначити, що до розгляду економічних, правових, організаційно-управлінських та соціально-психологічних аспектів запобігання правопорушенням загалом та службовим злочинам зокрема зверталися у своїх дослідженнях: Ю. М. Антонян, І. В. Арістова, О. М. Бандурка, В. Т. Білоус, М. Г. Вербенський, В. В. Голіна, І. М. Даньшин, О. М. Джужа, А. П. Закалюк, В. О. Заросило, О. Г. Кальман, В. В. Коваленко, О. М. Костенко, О. М. Литвак, О. М. Литвинов,

О. А. Мартиненко, І. Б. Медицький, О. А. Мороз,
Є. В. Невмержицький, В. П. Петков, В. М. Попович, В. І. Шакун
та інші.

Предметом розгляду є заходи спеціально-кримінологічного запобігання та індивідуальної профілактики службових злочинів, зокрема передбачених Розділом XVII Кримінального кодексу «Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг» [1].

Службовий злочин являє собою складну систему вчинків і дій винного, до яких, крім об'єктивної сторони, треба відносити ще цілі, мотиви, наміри злочинця, котрі як би «зріють» у свідомості та проявляються у поведінці особистості. Саме виходячи з останніх на самій ранній стадії «дозрівання» намірів необхідна профілактика (виховні заходи, а можливо і профілактичні заходи примусу). Далі, якщо профілактика не дала своїх результатів, коли з'являється задум вчинити злочин (рішення і процес його прийняття), центр уваги попереджувальної роботи переноситься на запобігання. Саме цьому і сприяє спеціально-кримінологічне запобігання.

Спеціально-кримінологічні заходи запобігання службовим злочинам можуть носити економічний, соціальний, культурно-виховний, організаційний, правовий характер і мати свої особливості. По-перше, вони безпосередньо спрямовані на подолання причин і умов вказаних злочинів, вплив на осіб, які скоїли такі злочини або вчинили замах на них, а також на осіб, схильних до такого діяння, з метою їх виправлення і перевиховання. По-друге, у цих заходах, у порівнянні з загальносоціальними заходами, переважають елементи примусу. По-третє, масштаби застосування цих заходів та їх результати порівняно обмежені.

Друга вищезазначена особливість полягає у тому, що спеціально-кримінологічні заходи, спрямовані в основному на осіб, які вже вчинили суспільно небезпечні діяння, щодо яких заходи переконання далеко не завжди результативні. Тому притягнення винних до кримінальної відповідальності, а також призначення покарання та його реалізація є однією з форм профілактики, зокрема індивідуальної, якщо мова йде про конкретні випадки.

Нами вивчались оприлюднені результати проведеного анонімного опитування працівників податкової міліції м. Києва щодо службових зловживань, які засвідчили поширеність випадків зловживань (86,7%) з боку керівництва та колег по службі, які здебільшого мають місце у вигляді вимоги надати грошові кошти чи послуги матеріального характеру (48,0 %) чи пропозиції отримати такі кошти чи послуги (38,4 %). Особливо небезпечними є службові зловживання у вигляді пропозицій отримання хабара за фальсифікацію службових матеріалів (40,0 %), незаконне припинення адміністративного чи кримінального переслідування (25,0 %), незаконне вирішення питань, пов'язаних із притягненням до адміністративної чи кримінальної відповідальності (20,0 %) [2]. Такі дані свідчать, що визначальними чинниками детермінації злочинів у сфері службової діяльності, вчинених працівниками податкової міліції, є: поширення відомчого правового нігілізму; деформація професійної свідомості; дефіцит моральності у діяльності органів податкової міліції; негативний корпоративізм працівників органів податкової міліції [2].

Зазначені детермінанти без перебільшення у повній мірі можна віднести до злочинів, які вчиняються працівниками правоохоронних органів взагалі. Придільення уваги визначальним чинникам детермінації злочинів у сфері службової діяльності пов'язане саме із сутністю спеціально-кримінологічних заходів, які у першу чергу мають впливати і знешкоджувати вказані негативні фактори.

Про певну універсальність спеціально-кримінологічних заходів та індивідуальної профілактики службових злочинів свідчать дані прес-служби Державного митного комітету Республіки Білорусь за 11 місяців 2013 року, за якими працівники митниць попередили 478 спроб дачі хабара. Цьому сприяли оптимізація структури митних органів, ротація кадрів, наставництво, а також індивідуальна виховна та профілактична робота з працівниками [3]

Одним із найважливіших напрямів індивідуального запобігання службових злочинів серед працівників правоохоронних органів та посадовців державних органів в цілому, є подолання професійної деформації шляхом виховання моральної особистості. З цією метою доцільно здійснювати заходи, спрямовані на: формування у осіб наукового світогляду,

морально-правових переконань, ідейно-політичних і вольових якостей; виховання почуття критики і самокритики, сили волі і характеру, психологічного імунітету проти впливу з боку злочинного світу, формування моральної стійкості; уміле поєднання методів примусу і переконання; створення здорового морально-психологічного клімату у колективі; систематичний вплив на позаслужбову діяльність підлеглих, турботу про їхнє дозвілля і побут; створення умов, що прискорюють адаптацію молодих і тільки прибулих працівників; систематичний збір і оцінка соціально-психологічної інформації про підлеглих (неформальне лідерство, психологічна атмосфера, плітки тощо); удосконалювання взаємин між членами колективу, керівниками і підлеглими шляхом розвитку товариського співробітництва і взаємодопомоги; інформування співробітників про найближчі і перспективні цілі та завдання, що стоять перед колективом; гласне і відкрите вирішення питань матеріального і морального заохочення працівників; підбір первинних колективів і груп з урахуванням індивідуальних особливостей і психологічної сумісності співробітників.

На сьогоднішній день індивідуальне запобігання службовим злочинам посадовими особами може здійснюватися шляхом: проведення профілактичної бесіди з особою, у діях якої вбачаються ознаки правопорушення; інформування керівництва про можливе правопорушення, пов'язане із службовою діяльністю працівників; про причини та умови, що цьому сприяли; ініціювання проведення службового розслідування, перевірки; ініціювання проведення нарад, загальних зборів працівників; ініціювання заслуховування звіту працівників про виконання ними службових обов'язків [4].

Варто відзначити й те, що забезпечення ефективності індивідуальної профілактики злочинів неможливо без дотримання таких основних вимог: своєчасність (несвоєчасне виявлення та вжиття заходів впливу до правопорушників та їх оточення значно підвищує ймовірність вчинення особою злочину); послідовність (індивідуальний вплив має бути спланований так, щоб його інтенсивність послідовно збільшувалась або зменшувалась залежно від результатів); реальність (заходи впливу повинні відповідати можливостям їх реалізації); законність (індивідуальна профілактика будується на

основі чіткого дотримання законодавства, прав, свобод та законних інтересів громадян).

Індивідуальна профілактика починається з виявлення осіб, поведінка яких свідчить про реальну небезпеку вчинення ними злочинів. Повнота виявлення таких осіб можлива за допомогою систематичного і своєчасного надходження і вивчення інформації з усіх можливих джерел (оперативно-профілактичні обліки, кримінальні справи та матеріали кримінальних проваджень, матеріали про адміністративні та інші правопорушення, вироки судів, заяви і листи громадян, повідомлення державних, недержавних органів і організацій, преси, радіо, телебачення).

Підсумовуючи викладене хотілося б відмітити таку форму профілактики службових злочинів, як широка участь органів самоврядування громадян і громадських формувань у контролі за діяльністю посадовців. Такі заходи є одними з найдієвіших, втім складності полягають у реальності виконання.

Отже, ефективність профілактики службових злочинів досягається завдяки застосуванню не одного окремо взятого заходу, а цілого їх комплексу; по-друге, результат профілактичної роботи, за тих самих форм і методів, суттєво змінюється залежно від ступеня криміногенності кожного із трьох основних детермінантів злочинної поведінки - особи, мікросередовища та конкретної ситуації; по-третє, інтенсивність профілактичних заходів перебуває у прямій залежності від ступеня вияву названих криміногенних факторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний кодекс України від 05 квіт.2001 р.: станом на 21.02.2014: Офіційне видання. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
2. Мороз О. А. Запобігання злочинам у сфері службової діяльності серед працівників податкової міліції України: Автореф. дис... канд. юр. наук (12.00.08). – К. – 2011. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mydisser.com/en/catalog/view/6/348/7795.html>
3. Пресс-служба Государственного таможенного комитета Республики Беларусь. Правоохранители таможенных органов определили задачи по профилактике и пресечению должностных преступлений. - 19.12.2013. - [Электронный

ресурс]. – Режим доступа:
<http://grt.customs.gov.by/component/content/article/34-topical/283-profilactica.html>

4. Про затвердження Положення про профілактику правопорушень, пов'язаних із здійсненням службової діяльності працівниками Державної міграційної служби України: наказ МВС України від 25.05.2012 № 452. – Офіційне видання. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0944-12>

Нєбитов А. А.,
начальник Управління боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми ГУ МВС України в м. Києві,
кандидат юридичних наук

ЗАХОДИ ВІКТИМОЛОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ТА ЗАХИСТУ ПРАВ ЖЕРТВ ВІД СЕКСУАЛЬНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ

Реальність кримінальних загроз визначає потребу удосконалення засобів і методів запобігання злочинам, зокрема, проти сексуальної експлуатації. У зв'язку з цим, актуалізується питання реалізації заходів віктимологічної профілактики. Важливість усебічного теоретичного дослідження проблеми потерпілого від злочину обговорюється у кримінальному праві, кримінології, кримінальному процесі та в інших галузях вітчизняної і зарубіжної юридичної науки.

Віктимологічна профілактика злочинів - це комплексна задача, і в її рішенні повинні брати участь усі служби органів внутрішніх справ, а також державні органи і громадські організації. Проблема взаємодії суб'єктів віктимологічної профілактики [1, с. 118] має велике практичне значення, тому що зміцнення суспільного порядку і належи і боротьби з правопорушеннями засобами і методами конкретної служби або силами якогось органа навряд чи досяжні повною мірою. Взаємодія в даному випадку є не тільки засобом, що забезпечує виконання задач по віктимологічній профілактиці